

Nauka ponad granicami – z zagranicznych kontaktów uczonych polskich w XX wieku

„Nauka wymaga kontaktów międzyludzkich. Uczeni potrzebują takich kontaktów dla wymiany myśli i idei, dla rozszerzenia swego warsztatu badawczego, dla konfrontacji własnych wyników z osiągnięciami innych uczonych, a także dla ich propagowania. Nie bez znaczenia jest, że kontakty takie prowadzą

Henryk Niewodniczański, Henry A. Boorse, Christopher J. Milner przed laboratorium Rutherforda w Cambridge, 1934, ze zbiorów Archiwum Nauki PAN i PAU

często do zadzierzgnięcia trwałych więzów przyjaźni między uczonymi. Dla młodych ludzi stanowią okazję do rozszerzenia swej wiedzy o świecie, nie tylko w ramach własnej naukowej specjalności. Dotyczy to każdej naukowej dyscypliny, jakkolwiek w różnych naukach jest to w różnym stopniu ważne i zależnie od specyfiki warsztatu przyjmuje różne formy. Szczególnie ważne są takie kontakty w skali międzynarodowej. Połączone muszą być one z zagranicznymi podróżami i pobytami, co w naszym przypadku, zwłaszcza w pierwszych latach po II wojnie światowej, nie było łatwe przede wszystkim w wyniku istnienia żelaznej kurtyny. Po jej uchyleniu w roku 1958 uczeni polscy możliwie szeroko i dobrze wykorzystali pojawiające się możliwości. Rozpoczął się okres, niemal 50-letni, gdy nauka polska mogła naprawdę zaistnieć na arenie międzynarodowej”.

Słowa profesora Adama Strzałkowskiego ze wstępu do książki *Zagraniczne peregrynacje i przyjaźnie naukowe polskich uczonych*, wydanej przez Komisję Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności, posłużyły jako motto ekspozycji towarzyszącej konferencji „Polacy w nauce światowej” zorganizowanej przez Polską Akademię Umiejętności.

Zagadnienia współpracy naukowej i kontaktów zagranicznych przewijały się wielokrotnie jako jeden z motywów wystaw przypominających sylwetki uczonych, organizowanych od 1994 roku przez PAU i Archiwum Nauki PAN PAU w ramach cyklu „W służbie nauki”.

Obecna ekspozycja to zaledwie próba pokazania udziału polskich uczonych w różnych międzynarodowych organizacjach, zagranicznych kongresach, zjazdach, a także zawiązy-

wanych przyjaźni naukowych. Na wystawie zaprezentowano sylwetki pięciu uczonych, reprezentujących różne dyscypliny naukowe. Należą do nich: historyk Henryk Batowski (1907–1999), filolog romanista Zygmunt Czerny (1888–1975), geolog i zoolog Walery Goetel (1889–1972), zoolog Zygmunt Grodziński (1896–1982) oraz fizyk Henryk Niewodniczański (1900–1968). Ci uczeni rozpoczęli swoją działalność badawczą jeszcze w okresie międzywojennym i mimo różnych trudności natury politycznej kontynuowali ją i rozwijali w okresie powojennym.

Ekspozycja składa się z dwóch części. W sali wystawowej przedstawiono wybrane materiały archiwalne dokumentujące zagraniczne kontakty naukowe. Wśród nich znajdują się pamiątkowe fotografie i medale z kongresów międzynarodowych, w których uczestniczyli Polacy.

W holu pomieszczono drugą część wystawy poświęconą wybranym z różnych spuścizn przechowywanym w Archiwum Nauki „dowodom uznania” za osiągnięcia uczonych na polu nauki. Zgromadzono medale, dyplomy członkowskie stowarzyszeń i nagród, które otrzymywali polscy badacze za zasługi i wybitne osiągnięcia, od różnych zagranicznych organizacji naukowych, uczelni a także władz państwowych.

Zygmunt Grodziński z uczonymi w Carnegie Laboratory w Baltimore, 1929, ze zbiorów Archiwum Nauki PAN i PAU

„Nauka ponad granicami” to jedynie zarys obrazu ilustrującego szeroką i niezwykle bogatą działalność polskich uczonych na arenie międzynarodowej.

Wystawa prezentowana będzie w sali wystawowej Archiwum Nauki PAN i PAU do 28 X 2016 r.